

מאי 2007

נייר עמדה

מפלגת הירוקים: לא לגביית אגרה על עררים

הליכי התכנון בישראל, במקרים רבים מדי, אינם תקינים. דו"חות מבקר המדינה על הועדות המקומיות לתכנון ולבניה מלמדות שלא פעם הן עושות יד אחד עם בעלי אינטרסים ולא ממלאות את תפקידן לאכוף כנדרש את הוראות החוק ותכניות המיתאר. מעורבות של הציבור היא אחד האמצעים היעילים נגד אי תקינות ואף שחיתות במערכת התכנון.

לכן, שיתוף מירבי של הציבור בהליכי התכנון הוא מטרה רצויה שטרם הישגה. את המטרה הזו צריך לעודד בכל דרך אפשרית, וודאי שאין להקשות עליה. ואולם, כעת, במסווה של הטלת אגרות צנועות לכאורה, באים ופוגעים קשות ביכולת הציבור להשתתף בהליכי התכנון. פגיעה זו יש למנוע.

בשנים האחרונות ניכרת עליה של מעורבות הציבור בהליכי תכנון, עלייה זו בהחלט מבורכת ויש בכך אינדיקציה לכך שבעבר למרות רצון של אזרחים פרטים וארגונים מעורבות הציבור הייתה מעטה בשל קשיים שהערימה מערכת התכנון.

אפשר לייחס את העלייה במעורבות הציבור בשנים האחרונות להשתכללות אמצעי התקשורת וזמינות גדולה יותר של מידע, אזרחים פרטיים וארגונים החלו לפעול ולהיות מעורבים בהליכי תכנון ולנסות להשפיע על החלטות מוסדות התכנון.

יש לציין שהעלייה במעורבות הציבור היא בולטת על רקע העובדה שהן ועדות מקומיות רבות והן מוסדות התכנון האחרים פועלים ברמת שקיפות נמוכה ביותר.

חוסר שקיפות בועדות מקומיות

ועדות מקומיות רבות, פועלות באופן מכוון לסבך ולסרב את המידע הקיים לגבי תוכניות, במקרים רבים לאזרחים נודע על משמעותה האמתית של תוכנית רק לאחר שהיא אושרה והטרקטורים בשטח. ועדות מקומיות פוגעות בנגישות למידע במספר צורות:

1. מודעות תכנון ובניה מסרבלות ובלתי ברורות
2. אין פרסום של מודעות לתכנון ובניה באינטרנט באופן נגיש
3. אין פרסום על הכנתן של תוכניות, ומניעה של אזרחים להשפיע על תוכנית בשלבי הכנתה
4. אין חשיפה של תוכניות בניה מקומיות באינטרנט
5. אין פרסום פומבי של סדרי יום בועדות מקומיות לפני התכנסותן
6. אין מתן אפשרות להיות נוכח בחלקים הפומביים של דיוני ועדות תכנון
7. אין פרסום פרטוקולים של ועדות מקומיות באינטרנט

חוסר שקיפות בשאר מוסדות התכנון

למשרד הפנים, מינהל התכנון ומינהל מקרקעי ישראל יש אמנם אתרי אינטרנט שיש בהם מידע רב. אבל מידע זה במקרים רבים הוא חלקי וקיימת בעיית נגישות רבה למידע בשל ממשק מסורבל ובלתי יעיל.

ועדות מחוזיות ושאר מוסדות התכנון פוגעות בנגישות למידע במספר צורות:

1. מודעות תכנון ובניה של ועדות מחוזיות גם הן מסורבלות ובלתי ברורות
2. אין פרסום של מודעות לתכנון ובניה באינטרנט באופן נגיש
3. המידע באתר משרד הפנים לגבי תוכניות שעומדות בפניו הוא חלקי ביותר, מתפרסמים טקסטים חסרים, לרוב התוכניות לא מתפרסמים התשריטים ומערכת ה-GIS מסורבלת ולא מעודכנת.
4. אין פרסום פומבי של סדר יום של ועדות מחוזיות וארציות לפני התכנסותן.

לאור הקשיים הרבים שמוסדות התכנון מערימים על האזרחים הרוצים להיות מעורבים בהליכי התכנון, אפשר **להתפעם** מן המעורבות הרבה של אזרחים וארגונים בנושא תכנון. מעצם מהותם מוסדות התכנון הם אחד מעמודי התווך של כל דמוקרטיה.

במדינה דמוקרטית צפופה כמו ישראל על מוסדות התכנון להיות מקום מפגש ודיון של כל בעלי העניין בתוכניות, ובסופו של תהליך ההחלטה מתקבלת ע"י אלו שנבחרו לכך באופן שקוף ומקצועי. הזכות להיות מעורב בתכנון היא **זכות אזרחית בסיסית**, כל נגיסה שמתבצעת בזכות זו היא פגיעה בזכות אזרחית מוקנית.

המצב כיום הוא מעורבות כמעט אפסית של בעלי עניין לא ישירים בתוכניות טרם הגשתן למוסדות התכנון, ומעורבות חלקית ביותר של בעלי עניין לא ישירים לאחר הגשתן של תוכניות למוסדות התכנון, וזאת באמצעות התנגדויות ועררים.

הליכי התנגדויות ועררים על אף מורכבותם נותנים לציבור ולבעלי עניין יכולת להיות מעורבים בתכנון ובמקרים מעטים אף להשפיע עליהן השפעה מהותית. אף על פי-כן השפעה זו אינה גדולה ולא מתרחשת לעיתים קרובות. בשלוש השנים האחרונות עם כניסתו לתוקף של חוק ייצוג ארגונים ירוקים בוועדות תכנון, קיים שיפור מה בהתנהלות הוועדות המחוזיות. עם זאת נציג ירוק אחד, ולו יהיה המוכשר ביותר, לא יוכל להחליף התנהלות שקופה שבה יש מעורבות פתוחה של כלל האזרחים על מגוון הדעות.

אנו מאמינים שעל מערכת התכנון בישראל לטפל בחולייה המרכזיים שלה, שהם חוסר שקיפות וחוסר אפשרות הוגנת למעורבות ציבור בהליכי תכנון כבר מתחילתם.

ההצעה שבאה לדיון לגבי אגרות לערר **משפלת בסממן** לחוליי המערכת **ולא בחולייה עצמם**.

הליכי התנגדויות והעררים על אף מוגבלותם, מאפשרים לאזרחים להתערב בהליכי תכנון. על אף שהליכים אלו באים למעשה לאחר שהמתכננים ביצעו את רוב עבודתם, הליכים אלו חשובים ביותר ומהווים אפשרות למתן אפשרות לאיזון בין בעלי העניין השונים בתוכנית שבמקרים רבים לא באה לביטוי בתוכניות.

נשאלת השאלה, **האם התבצע מחקר עומק לפני החלטה על הטלת האגרה?** האם נבדק, מה הם סוגי העררים שמוגשים? כמה מן העררים מתקבלים? כמה מתקבלים חלקית? איזה סוגי עררים נחשבים לגוזלי זמן? האם נבדקה האפשרות לתגבר את ועדות הערר?
האגרות המתוכננות אולי יביאו להורדת העומס על ועדות הערר, אבל התוצאה של הורדת העומס הזו תהיה קבלת החלטות **לא מאוזנות**, דחיית התנגדויות סיוטיות, הרחקה של אנשים פרטיים וגופים בעלי עניין ציבורי מהליכי תכנון ובסופם **פגיעה בקניין הציבור**.

במקרים רבים קיימת התרשלות של הרשויות בשמירה על האינטרסים הציבוריים, ויש לא מעט מקרים שארגונים ואנשים פרטיים באים ומצביעים על עוול כזה או אחר או שגיאה תכנונית כזו או אחרת. ארגונים ואנשים פרטיים אלו שבאים להיות מעורבים בהליכי התכנון עושים זאת על פי רוב **לא** מאינטרס לעשיית רווח הוני, ולכן כאשר הם ידרשו בנוסף על המאמץ והזמן שהם משקיעים לשלם סכום נכבד מכיסם יש לשער שהם **יזנחו כליל** את המאמץ. (ואולי זו המטרה האמיתית של התקנות?)

בסופו של דבר, הניסיון להקל את עול ועדות הערר באמצעות אגרות לא רק **שלא ישפר** את מערכת התכנון אלא אף **יזיק** לה הן בכך שידם של ועדות מקומיות תהיה יותר קלה על ההדק של דחיית התנגדויות, והן בכך שאנשים וגופים שמעוניינים ליציג אינטרסים ציבוריים לא יעשו זאת.

תפקידו של מינהל התכנון הוא בין השאר **להגביר את מעורבות הציבור בהליכי התכנון**, וזאת הן למען חיזוק הביקורת על המתרחש בוועדות והן לצורך שיפור ההחלטות המתקבלות בהן. **אין להטיל מגבלות כספיות על מעורבות זו, שגם כך היא דלה מדי כיום**. קביעת אגרות כתנאי להשתתפות בהליך תהווה מחסום בפני ציבור רחב של פעילי ציבור מתנדבים שאינם בעלי אמצעים, המבקשים לקחת חלק בהליכי התכנון ולתרום בכך לציבור כולו.

להלן שינויים מומלצים:

בסעיף 2

- (1) **עורר שהינו מגיש התוכנית על החלטת ועדה או רשות רישוי מקומית ... – 1000**
- (2) **החלטת ועדה מקומית בדבר אישור תוכנית – פטור**
- (3) **החלטת ועדה מקומית למתן הקלה – פטור**
- (4) **החלטת ועדה מקומית להתרת שימוש חורג – פטור**
- (5) **אישור תשריט לחלוקת קרקע שיש בו משום סטיה מתוכנית – פטור**
- (6) **החלטת ועדה מקומית לפי סעיף 142 לחוק – פטור**
- (7) **החלטה לפי סעיף 157א לחוק – פטור**

בסעיף 3

(ג) **ערר המוגש בידי נציג של ארגון שעניינו בשמירת איכות הסביבה לפי חוק יצוג גופים ציבוריים שעניינם בשמירת איכות הסביבה, פטור מאגרה**

* **בהדגש** שינוי מן הטקסט המקורי

כתב: דרור עזרא – מפלגת הירוקים